

JAN GLASTRA VAN LOON

Waarheen PvdA?

De PSP, een splinter van de socialistische stam, heeft zich opgedeeld in een meer ideologische en een meer pragmatische helft. Eerder had zich bij de CPN iets soortgelijks voorgedaan. In beide gevallen waren partijen in het geding met een sterke ideologische grondslag. In beide gevallen waren het ook mini-gebeurtenissen. Toch zouden die gebeurtenissen wel eens meer betekenis kunnen hebben dan hun afmetingen doen vermoeden. Het zouden symptomen kunnen zijn van geleidelijke veranderingen in de maatschappelijke onderstroming van het politieke oppervlakgebeuren. Als zodanig zouden het bevestigingen kunnen zijn van wat zich eerder in een heel ander deel van het politieke spectrum heeft afgespeeld en wat op het eerste gezicht een omgekeerde ontwikkeling was: geen splitsing maar een fusie en wel die van KVP, ARP en GHU tot CDA.

Die fusie was in de eerste plaats bedoeld om door eendracht meer macht te maken, althans het afkalvingsproces waaraan deze partijen waren blootgesteld tot stilstand te brengen. De fusie had echter nog een andere betekenis. Zij was een stap op de weg van de maatschappelijk al eerder ingeslagen weg van de deconfessionalisering. Wanneer drie confessionele partijen samengaan ontstaat er geen superconfessionele, maar een minder confessionele partij.

In de periode-Van Agt bleek dat nog niet zo. De bloedgroepen hadden er nog behoefte aan hun eigen posities te markeren en Van Agt trok zelf tevelde onder het vaandel van een ethisch reveil, alsof toch een herleving van het oude confessionalisme werd nagestreefd. Onder Lubbers is de eigenlijke betekenis van de fusie duidelijker geworden zoals die door Aantjes nog met vuur werd bestreden tot hij door de bliksem van zijn eigen verleden werd getroffen. Het appèl komt weliswaar voort uit een christelijke inspiratiebron, maar die werkt in op ieder persoonlijk zoals hij of zij dat zelf beleeft. In het gezamenlijke optreden gaat het erom pragmatisch politiek te bedrijven.

In het CDA trekken nu de mannen van de wereld aan de touwtjes. De partij blijkt het op die manier ook electoraal goed te kunnen doen. Zo goed zelfs, dat de toffe jongens en meisjes van de VVD er niet tegenop kunnen. En het is allerminst zeker, dat de PvdA het er met háár 19de eeuwse beginselen en denkbeelden op de duur zoveel beter af zal brengen.

Op het ogenblik profiteert de PvdA nog van de negatieve reacties die zijn opgeroepen door de bezuinigingsmaatregelen van het kabinet. Op dit moment staat haar kernwapenstandpunt nog fier overeind en gaat van klein links nauwelijks enige bedreiging voor haar uit. Hoeveel zal er echter straks, wanneer er niet alleen maar oppositie gevoerd maar beleid gemaakt moet worden, overblijven?

Wie Den Uyl geflankeerd door Max van den Berg op de buis pirouettes heeft zien draaien, toen hij de bereidheid van zijn partij uit de doeken moest doen om met CDA de volgende regeringscoalitie te vormen, terwijl Van den Berg eens verzekerde dat de kruisvluchtwapens onder de PvdA niet het land in zullen komen – wie dat heeft gezien, die heeft een indruk gekregen van wat zich in die partij afspeelt. Dáár is de strijd tussen radicalen en pragmatisten nog volop aan de gang. Het probleem van de opvolging van Den Uyl lijkt een kwestie van persoonlijkheden, het is in feite een strijd om de koers van de partij.

Ideologieën kunnen door feiten niet worden weerlegd, wel achterhaald. Het is triest en pijnlijk te zien, hoe de partij die in het begin van de zeventiger jaren de sprong naar een progressieve volkspartij niet aandurfde, nu bezig is zichzelf door een combinatie van gebrek aan toekomstvisie en innerlijke tweespalt van binnen uit te hollen. Met de hartgrondig te onderschrijven stelling, dat werkloosheid vijand nummer één is geworden van onze maatschappij is nog niets gezegd over de manier waarop wij moeten omgaan met de technologische vernieuwingen die op ons afkomen. Met de behartigenswaardige uitspraak, dat kruisvluchtwapens uit ons land moeten worden geweerd, is nog geen constructief vredesbeleid aangegeven voor een tijdperk waarin ook de ruimte buiten onze dampkring voor oorlogvoering kan worden gebruikt.

Wat de PVDA kan worden verweten is niet, dat zij voor dit soort problemen geen panklare oplossingen heeft. Het is wel, dat zij die problemen niet aan de orde stelt, ze integendeel verbergt achter uitspraken voor de korte termijn. De PVDA

heeft niet de weg ingeslagen van ideologie naar pragmatisme, van getuigen naar verantwoordelijkheid aanvaarden voor de gevolgen van politiek handelen. Zij heeft wel haar ideologie losgelaten, maar zij vervangt die door de slogan van de

dag. Dat is wat er van het nieuwe realisme is overgebleven.

Behoeftte aan een alternatief iemand?

januari 1986